

"Последниве две години бројот на пристигнатите предмети во судството рапидно се зголемувал. Затоа се наметнува прашањето дали навистина граѓаните имаат толку голема доверба во судовите, па за сè што ќе им се случи бараат судовите тоа да го разрешат или, пак, правниот и државниот систем воопшто не ни функционираат. Јас повеќе ќе речам дека причината е во второто, а не во првото. Со други зборови, реформата на судството треба да предизвика реформи и промени на севкупниот државен систем, само така ќе направиме правна држава", вели професорот Љупчо Арнаудовски.

Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

Во сенка на извештајот на Европската комисија за реформите во Република Македонија мина промоцијата на стручната публикација "Правда, јавност, доверба", која со факти и со статистички податоци ни ја открива вистинската слика за состојбите на македонското правосудство. Нашето судство е пред тотален крах, иако претходната владејачка гарнитура се обиде со темелни законски реформи да ги бајпасира и да ги реши проблемите. Но, инфарктната состојба не е надмината. Новата организациона шема на судовите покажа дека уште при изготвувањето на Законот за судови е направена кардинална грешка. Имено, поради тоа веќе се покажуваат првите практични слабости, кои се појавуваат во работењето на граничните премини Богородица и Деве Баир, а се поврзани со изземањето на одделни надлежности на судовите во Крива Паланка и во Гевгелија, кои во реалноста треба да постапуваат по сериозните прекршоци, кои се појавуваат во работата на овие гранични премини. Истовремено, публикацијата покажува дека постојат уш-

"ЈАВНОСТА ТРЕБА ДА БИДЕ ВКЛУЧЕНА ВО РЕФОРМИТЕ И ВО РАБОТАТА НА СУДОВИТЕ", ВЕЛИ СУДИЈАТА ЛАЗАР НАНЕВ

СО "НЕНОРМАЛН ДРЖАВА" НЕМА

ПРАВДА ЈАВНОС ДОВЕРБА

СППМД - Кавадарци

Т, ДОВЕРБА

те многу други дискутабилни прашања, кои ги детектираат проблемите во македонското судство. Но, постојат сили кои ги кочат промените, па затоа се прават обмислени грешки, како во законската регулатива, така и во однесувањето на судиите.

ДВЕ КРАЈНОСТИ

Неефикасното судство е последица на низа објективни и субјективни фактори кои, главно, произлегуваат од долготрајноста на судските постапки, оптовареноста на судовите, потоа учесниците во постапката ги злоупотребуваат процесните правни празнини, а неефикасното водење на постапките од страна на одделни судии и нетранспарентноста во работата, како и недоволната едукација на носители на судиска функција, ја доусложнуваат состојбата во судството во РМ.

"Да ги решаваме правните спорови

(ОД ЛЕВО) ЛЕНЧЕ СОФРОНИЕВСКА И Д-Р ГОРДАНА ЛАЖЕТИК-БУЖАРОВСКА

констатираа објективните и субјективните слабости кои влијаеја на неефикасното работење на судството", истакна Софрониевска.

Извештаите за работењето на судовите, кои се презентирани во публика-

"Извештаите на судовите се дадени интегрално, онака како што судовите се поделени на ниво на апелационо подрачје, бидејќи сметаме дека само на таков начин можеме да дојдеме до некои споредливи податоци меѓу различни апелациони подрачја. Во анализата не се дадени персонални или лични податоци за работата на судиите", истакна д-р Гордана Лажетик-Бужаровска, дел од тимот кој ја изработил обемната анализа.

одземена надлежност на повеќе судови, кои можеби не се во поголем број, но за тоа решение веќе постои иницијатива од страна на Здружението на судии за промени на Законот и за оставање на надлежностите на ос-

И ЛУЃЕ И УШТЕ ПОБУДАЛА ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО

на поажурен и на поконзистентен начин. И согласно законите да го намалиме бројот на нерешените случаи, бидејќи треба да функционираме на потранспарентен и одговорен начин. Развивањето капацитет и механизми за подобрување на организацијата, на администрацијата и управувањето, дообука на кадрите и работа, би требало да ги задоволи потребите на граѓаните за ефикасна и доследна заштита на нивните права и интереси", истакна судијата Лазар Нанев, кој е дел од екипата која ја подготви публикацијата, но оценува дека стекнувањето доверба кај заедницата е тешка работа.

"Правосудниот систем во Македонија ќе го врати својот авторитет само ако ја стекне довербата на јавноста и ако неправдата ја етаблира како брза и ефикасна и конзистентна правда", вели судијата Нанев.

Ленче Софрониевска, како дел од екипата која ја изготви анализата, на залезот од функционерската кариера даде отчет за лошата слика во судството.

"Во рамките на овој проект, 10 основни судови и 2 апелациони суда, направива електронска презентација на годишните извештаи за својата работа во текот на 2004 и 2005 година, при што се

цијата покажуваат оптовареност на судовите, како по обем, така и по сложеност на предметите. Во анализата се наведува дека 17 судови од првостепена надлежност се неефикасни, 10 основни судови релативно ефикасно работат, а апелационите судови можат да се квалификуваат како ефикасни судови. Но, со фактот дека основните судови се неефикасни и има голем заостаток на нерешени предмети, ажурноста на апелационите судови нема позитивен ефект во практиката. Присутните слабости во судството наложија изготвување законски проекти, како во материјалното така и во процесното право. Законските измени треба да придонесат за зголемување на ефикасноста на судството, елиминирање на злоупотребите на процесните права, скратување на роковите, преиспитување на правните лекови и одлучувањето по нив. Истовремено, зголемувањето на ефикасноста и на ажурноста на судовите иницираше реформи и во организационата поставеност и во надлежноста на судовите во РМ.

"За жал, морам да спомнам дека во завршната фаза од донесувањето на новиот Закон за судови не беше консултирана судската фела. Ние имаме

новните судови во Кавадарци, во Гевгелија, потоа останување на надлежностите во Основниот суд во Крива Паланка, кои се од стратешко значење за нашата држава. Сепак, извршната власт ќе треба да промисли дали треба да останат овие решенија, дали тие ќе се одразат позитивно или негативно", потенцира Софрониевска, на која на 15 ноември ѝ завршува мандатот за претседател на РСС.

Таа смета дека со донесувањето на Законот за судски совет и на Законот за судовите ќе имаме основа за подоследно остварување на заложбите за правичен избор на судиите, кој ќе се врши врз основа на објективизирани критериуми и мерила.

МЕЃУСЕБНО КОМПАРИРАЊЕ

"Според мене, правдата, јавноста и довербата, се главните квалификативи, кои значат дали имаме или немаме независно судство", нагласи професорот Љупчо Арнаудовски, кој како директен учесник во анализата ги критикуваше своите колеги.

"Проектот настанал поради две цели, првата беше да ја поддржиме Стратегијата на Министерството за правда и на Владата на РМ за реформа на правосудството, да ги афирмираме основните идеи, и на тој начин со оваа публикација да придонесеме Стратегијата подинамично да се реализира. Но, оваа книга нема само цел да се сврти кон другите, туку и судството да се сврти во двојна насока - да се спротивставиме на сите оние негативни и позитивни оценки за состојбите во судството со тежнение да ја претставиме реалната состојба. А во внатрешниот однос, во

меѓусебно натпреварување", вели професорот.

Во студијата постои анализа за резултатите од работата на РСС и на Врховниот суд. Но, тимот кој работел на студијата немал амбиции да ја оценува работата на Врховниот суд и на РСС, бидејќи тие сами требало да се оценуваат.

"Од друга страна, пак, кога ја правевме студијата се сретнавме со еден методолошки проблем. Имено, секоја година Врховниот суд ги разгледува извештаите на основните судови и ги оценува. И тоа е негова надлежност, која ќе

тојбите и да одговориме на прашањето зошто апелациониот суд е ажурен, а сите негови основни судови се неажурни. Нема да навлегувам во причините, бидејќи за мене објективните причини се огромни, не можеме да ги решиме. Но, ако три години разговараме за достава и не сме ја решиле, тогаш тој проблем мора да се реши. Не смее доставата да биде причина судството да не биде ажурно. Што се однесува до работата на РСС, сакам да укажам на еден проблем кој, според мене, заслужува внимание, од кога Софрониевска е претседател избрани се 128 судии, а 80 судии се заминати од судството. Колеги, тоа е 15 отсто од вкупната структура на судии во Македонија. Значи, дошле 15 отсто нови луѓе, како тоа се одразило на реформата и на реструктурирањето на судството? Идниот СС ќе мора да одговори на прашањето. Уште една работа заслужува внимание, а тоа е дека последниве две години бројот на пристигнатите предмети во судството рипидно се зголемувал. Затоа се наметнува прашањето дали навистина граѓаните имаат толку голема доверба во судовите, па за сè што ќе им се случи бараат судовите да го разрешат или, пак, правниот систем и државниот систем воопшто не ни функционираат. Јас повеќе ќе речам дека причината е во второто, отколку во првото. Со други зборови, реформата на судството треба да предизвика реформи и промени на севкупниот државен систем, само така ќе направиме правна држава", вели професорот Арнаудовски, кој додава дека во судовите многу се дискутира за судската норма.

"Колеги судии не е време да разговараме за судска норма. За судска норма ќе разговараме понатаму, а сега е време да дојдеме до подносиливо ниво на работа за да можеме да разговараме за други проблеми, на кој начин да ги зголемиме ажурноста и квалитетот во работата", потенцира Арнаудовски.

Тој посочува на уште два битни елемента кои произлегуваат од публикацијата.

"Квантитативниот број на предметите зборува за лошата и неажурна состојба во судовите која, пак, нè упатува на потребата да седнеме и да ја погледнеме структурата на предметите, кои ни доаѓаат во судовите. Какви се тие предмети? Кои се подрачјата во државата каде што граѓаните имаат проблеми? Ние треба да ги решаваме тие проблеми, инаку не ќе можеме да излеземе од оваа состојба", оцени Арнаудовски, кој нагласи дека судската фела ќе треба да направи анализа за квалитетот на работата на судовите, која ќе покаже каде има добри, а каде се лошите судии.

ПРВИТЕ ЛУЃЕ НА АПЕЛАЦИОНИТЕ СУДОВИ МОЖАТ ДА БИДАТ ЗАДОВОЛНИ ОД НИВНАТА РАБОТА, НО КАДЕ Е ОДГОВОРНОСТА ШТО ОСНОВНИТЕ СУДОВИ ОД НИВНИТЕ ПОДРАЧЈА СЕ НЕЕФИКАСНИ И НЕАЖУРНИ

самото судство, оваа публикација има цел да го натераме судството и судиите на меѓусебна компарација да проверат дали она што го слушаме од другите е така и да обезбедиме меѓусебно споредување на работата на судиите кои ја вршат оваа функција. Од тука, ако овој проект имаше некаква цел, тоа беше првото начело - јавност во работата на судството, и да се обидеме во целина јавноста да ја вклучиме во нашата работа. Втора цел е да ја зголемиме одговорноста на судството во оценката како ја делиме правдата, како ги задоволуваме потребите на системот и на негово функционирање врз принципите на владеешето на правото. Трето, ова го повторувам, бидејќи мислам дека е многу значајно да се споредиме меѓу себе, да се видиме и да создадеме дух

остане, но ние дојдовме до сознанието дека не постои единствена методологија на подготвување извештаи, како во поглед на техниката така и во самата содржина. Тој методолошки недостаток не ни оневозможува да направиме споредување, да извадиме заклучоци, кои ќе бидат меродавни. Значи, цел на студијата е да го отстраниме овој методолошки недостаток. Зборувајќи за ефикасноста и за ажурноста на судството многу јасно можат да произлезат две значајни работи. Според мене, прво имаме неефикасен Врховен суд, а до крајност одиме во оценката дека имаме ефикасни апелациони судови. Но, кај сите судови ретко имаме ажурен основен суд. Тоа нè упатува на потребата дека сите, почнувајќи од Врховниот суд па надолу, треба да ги анализираме сос-